

Олена Васильченко,
старший викладач кафедри економіки і бізнесу,
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна

ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ – ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження. За сучасних умов для України ключовою є концепція сталого розвитку, що передбачає забезпечення збалансованої взаємодії економічного зростання, екологічної безпеки та соціальної справедливості [1]. Одним з основних питань як економічного зростання України, так й її майбутнього є забезпечення збалансованого розвитку регіонів. І це не тільки питання економіки контексті подолання наслідків війни та побудови модернізованої економіки європейського зразка, а й соціальної справедливості, національної єдності та стійкості держави в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів.

Регіональна нерівність в Україні залишається суттєвою перешкодою для сталого економічного розвитку. За даними Світового банку, рівень ВРП на душу населення в Києві перевищує показники деяких областей у 4–6 разів.

Концентрація економічних ресурсів у кількох великих містах, таких як Київ, Дніпро, Львів та Харків, призводить до відтоку населення та інвестицій з менш розвинених регіонів. Після початку повномасштабної війни 2022 року понад 30% підприємств зупинили діяльність, особливо в східних і південних регіонах [2].

Збалансований розвиток регіонів передбачає гармонійне поєднання економічного зростання, соціального добробуту та екологічної сталості на рівні всіх адміністративно-територіальних одиниць. Це включає децентралізацію повноважень, інвестиції в місцеву інфраструктуру та підтримку малого й середнього бізнесу.

Це розвиток, за якого всі регіони мають рівні стартові можливості, підтримку для розвитку ключових секторів та доступ до інфраструктури.

Згідно з Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, основні цілі розвитку регіонів – підвищення конкурентоспроможності, розвиток людського капіталу та територіальна згуртованість [3].

На розвиток регіонів впливають фактори різної спрямованості, які, на наш погляд, можна згрупувати в наступні групи:

- 1) Економічна диверсифікація та підтримка кластерного підходу: Розвиток різних галузей економіки в регіонах сприяє зменшенню залежності від одного виду діяльності та підвищує стійкість до зовнішніх шоків.
- 2) Розвиток людського капіталу: Інвестиції в освіту, охорону здоров'я та підвищення кваліфікації населення є основою для створення конкурентоспроможної економіки. За даними ЮНІСЕФ, після 2022 року понад 2 млн дітей втратили постійний доступ до якісної освіти [4].
- 3) Інфраструктурна інтеграція: Розвиток транспортної та цифрової інфраструктури забезпечує зв'язок між регіонами та сприяє їх інтеграції у

національний і міжнародний економічний простір. 64% автошляхів регіонального значення потребують капітального ремонту [5].

4) Залучення інвестицій: Прозора регіональна політика та створення сприятливого інвестиційного клімату є ключовими для залучення внутрішніх та зовнішніх інвесторів.

Вирівнювання пропорцій розвитку регіонів країни неможливе без активної державної політики та посилення повноважень місцевого самоврядування.

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки передбачає цифрову трансформацію, розвиток інфраструктури та підвищення якості життя у регіонах. Децентралізація, як механізм передачі повноважень і ресурсів на місця, сприяє ефективному управлінню та реалізації інфраструктурних та соціальних проєктів.

В Україні функціонують 1476 територіальних громад, які отримали нові повноваження та бюджети після децентралізації [6]. У 2024 році на підтримку регіонального розвитку через Державний фонд регіонального розвитку було виділено понад 5 млрд. грн.[7].

Вирішенню проблеми збалансованості регіонів сприяє створення регіональних кейсів. Деякі з них вже довели свою успішність.

Так, у Львівській області розвиток ІТ-сектору та туристичної галузі сприяє економічному зростанню регіону. Тільки у Львові налічується понад 25 тисяч ІТ-фахівців, що працюють у 150 ІТ-компаніях. До того ж область стала платформою для переміщеного бізнесу. Розвиток агропромислового комплексу та індустриальних парків на Вінниччині забезпечує створення нових робочих місць та залучення інвестицій. Прикладом є такі успішні агропідприємства, як Вінницький Хаб МХП та Агрона-Фрут. Кластер металургії та високотехнологічного машинобудування є основою для інноваційного розвитку Дніпропетровського регіону [6].

Розвитку регіонів заважають серйозні обставини, існування яких має дуже важкі наслідки та створюють серйозні проблеми:

1) Військові дії та окупація частини територій призвели до руйнування інфраструктури та економічного спаду в постраждалих регіонах. Понад 30% території України потребують розмінування.

2) Відтік молоді за кордон зменшує трудовий потенціал регіонів. Згідно з МОМ, понад 6 млн українців знаходяться за межами країни; більшість із них – особи працездатного віку.

3) Низький рівень довіри до влади та обмежений доступ до фінансування ускладнює реалізацію регіональних проєктів та ініціатив. Місцеві бюджети в постраждалих регіонах скоротилися на 40–60%. [8].

Отже, першочерговими для розвитку регіонів, на наш погляд, повинні стати наступні завдання:

1) Цілеспрямована державна підтримка постраждалих регіонів. Необхідно забезпечити фінансування та ресурси для відновлення інфраструктури та економіки через державні субвенції, міжнародну технічну допомогу та стимулювання бізнесу.

2) Формування національної політики згуртованого розвитку. Врахування європейських практик сприятиме ефективному регіональному розвитку.

3) Сприяння міжрегіональній кооперації. Зміцнення внутрішньої економічної інтеграції країни через співпрацю між регіонами.

4) Міжрегіональна кооперація – платформи для обміну досвідом, об'єднані проекти розвитку, спільні логістичні та ІТ-хаби.

Висновки. Збройна агресія Російської Федерації призвела до глибоких структурних втрат в українській економіці: зруйновано інфраструктуру, промисловість, енергетику, зменшено людський капітал. За даними Світового банку, обсяги збитків сягають сотень мільярдів доларів. Водночас післявоєнна відбудова надає можливість якісного оновлення економічної моделі України.

Ефективна відбудова повинна ґрунтуватися на принципах: прозорості, цифровізації, енергоефективності, розвитку людського потенціалу. Необхідно відмовитися від практики відтворення радянської індустріальної структури на користь сталих технологій, зеленої енергетики, інновацій та малого й середнього бізнесу. Особлива увага має приділятися соціальній адаптації постраждалих верств населення.

Міжнародні партнери – Європейський Союз, Світовий банк, МВФ, USAID – відіграють вирішальну роль у фінансовій, технічній та аналітичній підтримці України. Зокрема, ініціатива «REPowerUkraine» та план «Marshall Plan for Ukraine» передбачають значні інвестиції у відновлення за умови дотримання принципів сталості.

Окреме значення має інтеграція Цілей сталого розвитку ООН у національну політику відновлення, зокрема таких як: ЦСР №8 (гідна праця), №9 (інновації та інфраструктура), №11 (сталі міста), №13 (боротьба зі зміною клімату) та №16 (мир і справедливість) [1].

Таким чином, післявоєнна відбудова України є унікальним шансом для переходу до сталого розвитку, який забезпечить довгострокову економічну стабільність, екологічну безпеку та соціальну згуртованість.

Список використаних джерел

1. ООН. Цілі сталого розвитку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sdgs.un.org/goals>
2. Світовий банк про економіку України, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/wstjrg>
3. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021- 2027 роки та план заходів з її реалізації. [Електронний ресурс]. Режим доступу: surl.li/kngfmr
4. ЮНІСЕФ про вплив війни на дітей в Україні (2023). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/3-years-of-full-scale-war-in-ukraine>
5. Державне агенство відновлення – про стан доріг. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://restoration.gov.ua/>
6. Децентралізація в Україні – офіційний сайт. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/>
7. Бюджетний запит Мінрегіону на 2024 рік [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/dbpnvx>
8. Мінфін України – аналітика місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/>